

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

II-то обикновено Народно Събрание.

X ЗАСЪДАНИЕ ВЪ ПЕТЪКЪ 4 АПРИЛИИ 1880 ГОД.

(Начало 1 часа 30 минути подиръ пладнѣ подъ председателството на П. Р. Славейковъ).

Председателъ: (Звъни.) Ще се чете списъка на депутатитѣ.

Секр. Золотовъ: (Чете списъка на депутатитѣ.)

Председателъ: Сега ще се прочетѣтъ тия, които вчера отсъстваха.

Секр. Золотовъ: (Чете.) На 3 Априлий отсъстваха: Хр. Стояновъ, Софийскій Мелетий, Юрданъ Наумовъ, И. Ковачевъ, П. Горбановъ, Хр. Стефановъ, Климентъ Браницкй, Ст. Стамбуловъ, Г. Тишевъ, Г. Кирковъ, Д-ръ Антоновъ, Г. Геровъ, Ев. Георгиевъ, Ниязи Бей, Азисъ Ефенди, Тодоровъ, Станчовъ, Симеонъ Прѣславски, Тодоръ Икономовъ, К. Стоиловъ и Д-ръ Радославовъ.

Председателъ: Споредъ дневното четение на списъка излиза, че отъ 171 депутати 19 нѣма; присѣдствуватъ 152; Събранието е пълно и пристѣпва къмъ дневния редъ. Преди това има да се прочетѣтъ двѣ извинителни писма отъ двама депутати, които не могли да дойдѣтъ; тия писма има да се прочетѣтъ и да се забѣлѣжатъ въ протоколитѣ. Послѣ има и двѣ телеграмми, които се касаятъ до Народ. Събрание.

Секр. Коевъ: (Чете.) „Господине председа-

телю на Народното Събрание. Споредъ свѣта на Доктора, вчера не можихъ да присѣдствувамъ въ засѣданнето на Народ. Събрание, както и днесъ не ще можъ да присѣдствувамъ. Извинете, гдѣто вчера не можихъ да ви яви за неприсѣдствието си. Атанасъ Костовъ.“

Второто писмо е слѣдующето: „Господине председателю на Народ. Събрание. Подписаний, като съмъ боленъ, имамъ честь, г-не председателю, да ви извѣстя, че не можъ да присѣдствувамъ на Събрашето. Русчукскй депутатъ Ниязи Бей.“

Телеграмма отъ Ески-Джума отъ 2-й Априлий: „София, председателю на Народ. Събрание! Ежедневнитѣ нападения на разбойницитѣ, както въ нашето окръжие, така и въ другитѣ, силно разтревожиха населението. 40 души нападанахъ село Фанта-кларъ, гдѣто запалили нѣколко хжици. Зетитѣ мѣрки сѣ недостаточни. Молимъ часъ поскоро да се съберѣтъ запаснитѣ солдати и сформируватъ нови дружини. Разбойничеството зема характеръ на въстание. Молимъ Събранието да обърне внимание на този предметъ, и да употреби всичкитѣ възможни мѣрки за прекратяването на разбойничеството. За населението кметъ Славковъ.“

Другата телеграма е от Османъ-Пазаръ отъ 4-й Априлий: „София, председателю на Народ. Събрание. Турскитѣ вълнувания отъ день на день земаѣ поголѣмъ размѣръ. Малкото число на българското население е въ голѣма опасностъ. Войскитѣ преслѣдватъ разбойничествата; но войската, жандармерията и милицията съ селскитѣ потери сж недостаточни. Търговията е спрѣна. Населението се нуждае отъ войска и храна. Цѣлѣта на Турцитѣ е възстаническа. На 26 и 28 Марта стана сражение между шайкитѣ, жандармерията и войската; 14 д. отъ нашитѣ сж убити и ранени. На полето се намирихъ хирургически инструменти при разбойницитѣ. Въ Фантактаръ нападихъ на военний караулъ; по ротата ги отблъснала. Молимъ да се испрати много войска преди да се раззелени гората: защото ако не се земаѣ на врѣме мѣрки, ще бждемъ избити и исклани. (Слѣдватъ подписи.)

Председатель: Тѣзи телеграмми отъ страната на Народ. Събрание азъ представихъ въ министерството. И тѣ имахъ подобни телеграмми и споредъ заявленията имъ, зети сж мѣрки, които могатъ да успокоятъ народа. Както се вижда и дѣйтѣ телеграмми се отнасятъ за тази сжща работа и отъ Ески-Джумая и отъ Османъ-Пазаръ. Послѣ можъ да забѣлѣжжъ, че тѣзи работи се представляватъ поужасни отъ страна на населението отъ колкото сж. Азъ имамъ увѣрение, както отъ министерството, така и отъ компетентни лица, че работитѣ не сж до толкова ужасни; и противъ тѣхъ сж зети мѣрки, така щото на този часъ мисля, че нѣма нищо повече, което да ни обезпокоява. Сега остава да се прочетатъ телеграмитѣ, които сж дадени за отговоръ отъ страна на Народ. Събрание, за да се успокоятъ тѣзи хора.

Секрет. Золотовъ: (Чете.) „Ески-Джума, кмету. Телеграмата получена. Войски сж пратени. Мѣрки сж зети; но и вие бдете въ защита на отечеството. Славейковъ.“

Председатель: И въ Османъ-Пазаръ сжщата телеграма се проводи. Сега ще се четатъ протоколитѣ.

Секр. Даневъ: (Чете протоколитѣ отъ VIII засѣданіе.)

Председатель: Има ли нѣкой да направи забѣлѣжка върху прочетения протоколъ.

Даскаловъ: Азъ имамъ да направя една поправка. Когато бѣхъ попитанъ отъ г-на Михайловскій, да ли не съмъ бивалъ руски подданикъ, то азъ му отговорихъ, че никога не съмъ билъ чуждъ подданикъ.

Председатель: Това ще бжде явно отъ топографическитѣ протоколи.

Докл. Станчовъ: Преди да предложж до-

кладѣтъ за послѣдната Русчукска губерния, имамъ да кажж, че не можихъ да намѣря нѣкои разяснения въ докладѣтъ, именно при избираніето на Н. Пр. Симеона Прѣславски въ Ясетепенска околия. Породи се въпросъ, че числото на избирателитѣ е 333, и че таково число е малко за една околия. Отъ сравнението, което направихъ съ докладѣтъ и дневникѣтъ на изборитѣ, намирамъ, че дѣйствително 333 е цѣлото число на избирателитѣ; и за това увѣдомявамъ Народното Събрание, да се произнесе окончателно за този изборъ.

Председатель: Ние само за свѣденіе го искахми. Съ обясненията, които ни даде свещеникъ Радовъ, трѣба да се задоволимъ: ние искахми само да знаемъ, да ли е числото 300 или 3000.

Станчовъ: Понеже ся подигна въпросъ, то да го поставимъ по-послѣ на гласоподаване.

Председатель: Защото не знаяхми, да ли е станала погрѣшка или не, за това се подигна въпросъ; но слѣдъ обясненията на свещеника Радовъ, нѣма нищо противно да говоримъ. Желаетъ ли Нар. Събрание да се разисква този въпросъ? (Гласове: Не желаетъ.) Признава ли Нар. Събрание Н. В. Преосвещенство Симеона Прѣславски за законо избранъ депутатъ отъ Ясетепенската околия? (Признава.) Който го не признава, да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Докл. Станчовъ: (Чете.) „Отъ разглеждане то избирателнитѣ дневници на Русчукската губерния, се оказва, че тя дава 36 представители отъ подвѣдомственитѣ неи окрѣзи: Руссенскій, Разградскій, Плевенскій, Никополскій, Ески-Джумайскій и Свищовскій; а распредѣленіето на окрѣзитѣ въ избирателни околии, съгласно съ 7 чл. отъ избират. законъ, е слѣдующето:

Руссенскій	окрѣтъ въ	7	околии	12	депут.
Разградскій	„	6	„	10	„
Плевенскій	„	3	„	5	„
Никополскій	„	3	„	3	„
Ески-Джумайскій	„	1	„	3	„
Свищовскій	„	3	„	3	„

Всичко въ 23 околии 36 депутат.

Въ тая губерния изборитѣ, както и въ всичкитѣ други, сж станали на 20 Януарий, съ исклучение на Хърсовската избир. околия, Русс. окрѣтъ, гдѣто на 13 Януарий сж избрани двама представители, за законността на които Народ. Събрание по долу ще чуе при разглеждане то подробноститѣ на всѣка околия.

Тамъ, гдѣто има или нѣма дневницитѣ отъ първитѣ избори при всѣка околия, тоже има забѣлѣжка отъ страна на комисията.

Въ Руссенскій окрѣтъ, Руссенска градска околия, е избранъ Митрополитъ Григорій на 20 Яну-

арий. Числото на избирателитѣ е било 4530. Числото на гласоподавателитѣ е 1679. Получилъ 759 гл. Дневници отъ 13 Януарий има, а изборитѣ не станали, защото нѣмало $\frac{1}{4}$ часть отъ избирателитѣ. Други заявления нѣма. Комисията го намѣрва избранъ съгласно съ изб. законъ.

Председателъ: Има ли нѣкой да говори върху този изборъ? (Гласове: Нѣма.) Приема ли Народ. Събрание Н. В. Преосв. Русс. Григория за законно избранъ депутатъ? (Приема се.) Който го не прѣема да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Докл. Станчевъ: Въ сѣщата околия е избранъ Георгий Цанковъ; той е избранъ съ 804 гласове, отъ сѣщото число избиратели. Заявления нѣма. (Приема се.) Въ втората изб. околия, въ сѣщия окръгъ, на която центрътъ е неизвѣстенъ, и която е наречена неизвѣстна околия, избрани сж трима представители: Дим. Грековъ, избранъ на 13 Януарий. Числото на избирателитѣ е неизвѣстно; сѣщо числото на присѣтствующитѣ е непознато, отъ които е получилъ 1927 гласове. Дневници отъ 13 Януарий има, въ които се говори, че изборитѣ не сж станали, защото нѣмало достаточнo число гласоподаватели. Тукъ комисията намѣри нѣкакво заявление за тази околия. Бюрото на Събранието е изпроводило въ комисията едно частно писмо и два дневника, отъ които единия е проведенъ отъ г-на Петра Манолова, а другия дневникъ не е подписанъ отъ никого. Единиятъ отъ тѣзи дневници е написанъ въ Тутраканъ, а другия въ Руссе; но само отъ частното писмо излиза, че това е станало така, и че тази околия е Тутраканска, защото въ дневникитѣ не се споменува за това. Ако желае Народ. Събрание да се чете, може да ги прочетж.

Петаръ Маноловъ: Ако желае Нар. Събрание, тогазъ нека чете докладчика понапредъ и послѣ може да се разисква.

Председателъ: Желаетъ ли Нар. Събрание да изслуша дневникитѣ и забѣлжкитѣ върху работата на изборитѣ въ Тутраканската околия? (Гласове: Желаетъ.)

Председателъ: Вие казвате, че тая околия е неизвѣстна, и че името Тутраканъ не е записано. Искамъ да зная, какъ трѣба да стои въ протокола.

Докл. Станчовъ: За подобро потвърждение ще прочетж дневникитѣ на тази околия. (Чете 1 и 2 днев.)

Председателъ: Има ли друго нѣщо?

Докл. Станчовъ: Мѣстото на околията разбрахми отъ частно писмо, че е Тутраканско.

Председателъ: Тѣзи писма какво обозначение иматъ — официално?

Докл. Станчовъ: То е писмо пратено до бюрото.

Грънчаровъ: Като членъ на комисията за провѣркитѣ, наднаха ми се да разгледвамъ тѣзи протоколи; за това считамъ за длъжностъ да дамъ разяснения: каква разлика има между тѣзи протоколи. Въ протоколътъ, който се е подписалъ отъ бюрото и е препратенъ тука, не се явява мѣстото, въ кои околии сж станали изборитѣ. Казва се само, че сж избрани трима депутати: Грековъ, Неази Бей и Тевфикъ Бей. Послѣ, въ частното писмо, проведено заедно съ другитѣ два протокола, се казва, че единъ отъ тѣзи два протокола билъ испратенъ отъ Русчукския окръженъ началникъ въ Тутраканъ; но и до кого сж испратени, нищо не се казва. Комисията като ги сравнява, намира, че дума по дума не сж еднакви; но излиза, че е станалъ единъ преписъ отъ пратения дневникъ отъ Русчукския началникъ. При това има изложенъ и другъ протоколъ, който не билъ подписанъ отъ бюрото. Разницата между двата протокола е, че въ преписа се казва, че сѣщия дневникъ е написанъ отъ бюрото, и че нѣколко села не присѣтствували на изборитѣ; а въ другия протоколъ нѣма споменъ за това. Въ частното писмо се спомена, че при кутията за бюлетинитѣ билъ поставенъ единъ турчинъ, който ги зималъ отъ избирателитѣ. Избирателната кутия била отворена, и могълъ да внесе всѣки колко бюлетини иска. Така щото на мѣсто 40 или 30 бюлетини, излизатъ послѣ 300 или 400. Турчинътъ изваждалъ бюлетинитѣ по 100 и кога писаритѣ писали при броемето 100, казвалъ: „Даха юзъ язъ“. Това, до колкото зная, имало го е въ частното писмо. Народ. Събрание, ако нека повече да разбере, да изслуша писмото.

Вълчановъ: Никога не съмъ пращалъ подлинний протоколъ въ Тутраканъ, и това сж клевети.

Маноловъ: Азъ съмъ далъ два протокола: единъ, който считамъ за дѣйствителенъ, отъ изборитѣ въ Тутраканъ, и другъ единъ протоколъ, който е правенъ въ Русчукъ, и е препратенъ втория пътъ въ Тутраканъ за поднесъ. Тия свѣдения азъ ги имамъ отъ единъ приятель, който е билъ при изборитѣ и когото вѣрвамъ. Когато се изборитѣ свършили, единъ отъ членоветѣ на бюрото направилъ протокола, а другъ отишелъ съ него въ Русчукъ. Но като видѣлъ, че не аресвали тѣзи протоколи, той направилъ други, и ги върналъ въ Тутраканъ, за да се подпишатъ изново. Сега не зная, ако сж били избрани сѣщитѣ лица, които сж назначени въ първитѣ протоколи, каква нужда е била да се пращатъ втория пътъ въ Тутраканъ, гдѣто изборитѣ станали и протоколи сж имали, и да правятъ други протоколи въ Русчукъ. За това, азъ предлагамъ, да се оставатъ тѣзи избори висещи, а да се възложи на анкетната комисия изслѣдованието. И кой ги е

промѣнилъ, да ли окръж. съвѣтъ, началникътъ ли или губернаторътъ, това не зная, него комисията ще разгледа.

Вълчановъ: Азъ искахъ да питамъ г-на Манолова, да каже именно кой е промѣнилъ тѣзи протоколи, но той каза, че не знае, за това азъ си оттеглявамъ думата.

Славейковъ: Тука се вижда въ протоколитѣ, за които се предполага, че сж били промѣнени: както въ единия, тѣй и въ другия, едни и сѣщи лица сж избрани; само че въ единия протоколъ липсува забѣлѣжката, гдѣто нѣкои села не гласоподавали. Но при всичко това не се познава цѣлѣта, съ която би искали да се промѣнятъ тѣзи протоколи, когато лицата сж оставени сѣщитѣ. За това, нѣмало е причина да стане нѣкоя поддѣлка, и ние нѣмамъ право да ги отхвърлимъ по причина на поддѣлка. А за да се избѣгнатъ нѣкакви си натежки въ разискването, азъ обръщамъ вниманието на Събранието само на това, че тази околия е неизвѣстна, тѣй както я нарича и г-нъ докладчикъ. Ние не знаемъ, гдѣ сж станали тѣзи избори, и дохождамъ до това, че трѣба да жалимъ оня окръженъ съвѣтъ или окр. началникъ, който зема, че ни препраща единъ такъвъ протоколъ, въ който не е написано и мѣстото, гдѣто сж станали изборитѣ. За това, мисля, че Нар. Събрание именно върху това има да разиска и предложи му да рѣшава за единъ протоколъ, въ който не е писано, гдѣ е станалъ.

Тодоровъ: Понеже чухъ да се споменува името ми отъ г-на Манолова, и че комисията има да изслѣдва работата по Руссенскитѣ избори, то имамъ честь да отговоря, че азъ не съмъ служилъ на никаква партия и че не съмъ гледалъ на никаква партия. (Гласове: Нѣма партии.) Азъ съмъ ималъ предъ видъ да дамъ пълна свобода на народа при изборитѣ, но не съмъ допусналъ никакво алгитаторство; слѣдователно, не съмъ ималъ никаква нужда да прави поддѣлни протоколи. Тука се казва, че тази околия е неизвѣстна, но на друго мѣсто се казва, че е Тутраканската околия; слѣдователно, разбира се, коя е тази околия, и за която повече може да се разбере отъ самото бюро, което е участвувало при изборитѣ, че тази околия е Тутраканската. Колкото за заявлението на г-на Петра Манолова, то е съвсѣмъ излишно да се представя тука, защото изб. законъ ясно казва, че всѣки избирателъ има право да тѣгли на сѣдъ виновнитѣ по изборитѣ. Това право има всѣкой, който гласоподава. Ако бѣше въ Тутраканъ г-нъ Маноловъ, то имаше и той право да направи това, и азъ не зная, за какво се прави тука, ако не е просто съ една задня мисль направено. Слѣдователно, не зная на какво основание могатъ да се считатъ тѣзи избори за неправилни.

Вълчановъ: 20 чл. на избир. законъ ясно казва: (Чете го.) Азъ можъ само да замѣти, че ни наймалко не съмъ искалъ да зная за изборитѣ.

Докл. Станчовъ: Жално е, както се види, че нѣкои служащи лица се оправдаватъ и то съ аргументи, като привождатъ членове отъ закона тамъ, гдѣто си нѣма мѣстото. За отговоръ на г-на Тодорова, и за подобро освѣтление на Събранието, повторително казвамъ, като докладчикъ, че не е извѣстна околията, и ако иска да се удостовѣри г-нъ Тодоровъ за това, той може да го види съ очитѣ си. Че се споменува Тутраканска околия, това е узнала комисията отъ частното писмо, което е пратилъ г-нъ Петаръ Маноловъ. Това доказва, че тия избори сж незаконни, и писмото явява и незаконноститѣ, които сж станали отъ страна на правителството.

Славейковъ: Азъ считамъ за излишно, да се препирамъ върху това, което г-нъ Вълчановъ говори. Съвѣтъ може да се чуди на голѣмата негова ревностъ, да пазя закона, до толкози щото е оставилъ окр. съвѣтъ, да праша протоколи отъ неизвѣстно мѣсто. Отъ друга страна азъ се боя, че ще излѣзе още и друго: Г-нъ Вълчановъ не само че не е прегледалъ протоколитѣ, но че се е и намѣсвалъ въ изборитѣ, може би да се докаже, че той е земалъ участие даже и въ изборитѣ.

Грековъ: Почитаемъ г-да! Подигна се въпросъ за още единъ изборъ, и за да се докаже, че той е билъ неправиленъ, направи се, че той е отъ неизвѣстна околия, и за доказателство за тая неизвѣстна околия, привожда се това, че въ протоколътъ не стояла датата, и за това не е билъ правиленъ този протоколъ. Азъ не зная, г-да, на основание на коя статия отъ закона искате да кажете, че този протоколъ е неправиленъ? Белки г-нъ докладчикъ е казалъ на всичкитѣ протоколи, да ли сж имали дата отдолу? Азъ му напомнихъ само това, че може би да намѣримъ това и въ другитѣ, ако да потърсими. (Славейковъ: Комисията протестира противъ това недовѣрие къмъ нея.) Има, г-да, стенографически протоколи, които могатъ да засвидѣтелствуватъ всичкитѣ думи, произнесени отъ г-на докладчика, и ще видите, че има много протоколи, на които датата не е казана отъ докладчика. Може да сж имали датата, но не се знае да ли сж имали. (Голѣмъ шумъ, прекъсватъ го.) Думата ми е тѣзи: отъ това само искате да искарате единъ изборъ неправиленъ, и казвате, че трѣбало да се остави висшъ, защото нѣмало датата. Но, г-да, хората, които сж съставлявали бюрото, не би могли да познаятъ погрѣшката. Отъ друга страна се казва, че окръж. началникъ билъ направилъ протоколитѣ, и ги билъ проводилъ тамъ; и това пакъ нѣма друго основание,

освѣтъ едно частно писмо отъ неизвестно лице. А г-нъ Петаръ Маноловъ самъ заявява, че нѣма доста куражъ да покаже името на единъ много тѣсенъ неговъ приятелъ. Кога на свѣта може да се даде вѣра на таково заявление? (Славейковъ: Не е въпросътъ върху това.) На основание на едно писмо безъ подписъ се казва, че тѣзи протоколи били проведени отъ Руссенския окр. началникъ, за да се подпишатъ въ Тутраканъ, и отъ тамъ се върнали въ Руссе пакъ отново. На основание на това заявление поражда се найгодѣмо съмнѣние за правилността или неправилността на изборитѣ. Господа, може ли да се допусне, че окр. началникъ, като е искалъ да агитаторствува, като е искалъ да се избережъ хора, които населението не желае, щеше да направи такава погрѣшка, да праща тука протоколитѣ, безъ да имъ туря дата? Азъ разбирамъ, г-да, кога ставатъ такива заявления за унищожението на изборитѣ, то трѣба да се покаже логика, основана на фактове, за да се докаже едно нѣщо. Но ако кажемъ, че е имало вмѣшательство отъ страна на администрацията, то трѣба да се докаже това. Отъ една страна се казва, че окр. началникъ е проваждалъ протоколитѣ въ Тутраканъ, отъ друга страна се казва, че околнота е неизвестна; какъ е съгласно това едно съ друго? Окр. началникъ, ако е искалъ да направи нѣщо, то той не щѣше да направи испустване на датата. Това произлиза отъ тука, че хората били чистосърдечни и прости, които не знаяли, какво да турятъ въ протоколитѣ, и какво да не турятъ. Най-сетнѣ, азъ мисля, г-да, че най-големо внимание трѣба да се обърне въ протоколитѣ, на кое число сж станали изборитѣ? Това е извѣстно; това се знае на основание на самия указъ. Въ протоколитѣ все пакъ трѣба да има опредѣлено, кой колко гласове е получилъ, колко гласоподаватели присѣтствували, колко сж били и самитѣ избиратели. А това въ много наши протоколи го нѣма. И самъ докладчикътъ заявява на много мѣста, че не е извѣстно числото на избирателитѣ или колко души сж гласоподавали. Тука въ този протоколъ пакъ доказва, че 1900 души сж гласоподавали. Казвамъ 1900 души. Какъ ще опредѣли тогазъ Нар. Събрание кассирване или суспендирване на изборитѣ, въ които си сж дали гласовѣтъ близу до 2000 хора? Ето въ други околии сж 80 или 100 гласове сж избрани и приети нѣкои лица за депутати. Питамъ само отъ една празна формалностъ: може ли Нар. Събрание такъво едно наказание да го тури напълно на избирающитѣ лица, за една формалностъ, която е станала отъ простотата на ония, които сж съставлявали бюрото? Трѣба ли на една такава празна формалностъ да се обърне погледъно внимание или на съществеността на изборитѣ, въ

които се означава волята на избирателитѣ? Има околии отъ 5 до 6 хиляди души, и кога се явятъ 100 избиратели, избиратъ свой представителъ за Народното Събрание. Питамъ ви, иматъ ли погледъна сила представителитѣ на тѣзи гласове отъ онай, гдѣто е изразена волата на 2000 избиратели? Обърщамъ още веднѣжъ вниманието ви на това: да се не правятъ никакви като се настоява, че по петурипието на датата отъ бюрото, околнота е неизвестна. Околнота е извѣстна; всички знаеме, кои околии е избрала мене, защото освѣтъ официалния листъ, и другитѣ вѣстници донесоха, че Тутраканъ е избрала мене и още двама депутати. Това не е било неизвестно, но отишли сте и сте намѣрили единъ малакъ нѣкакъ, като сте казали, че датата не стояла вътрѣ въ протокола и искате съ това да унищожите изборитѣ, когато, отъ друга страна, има изразена воля на 2000 избиратели, които избиратъ тѣзи хора, да ги застъпватъ. Трѣба да обърнете на това внимание, ако искате да бъдете безпристрастни, и ако искате да докажете, че нѣма партии между насъ, но че всички работимъ за доброто на народа.

Докл. Станчовъ: По опитъ познавамъ, че кога човекъ защитава единъ въпросъ, който се отнася до друго лице, не привождатъ толкова силни аргументи, колкото кога защитава себе си.

Грековъ: Азъ защитавамъ повече оубѣзи, които сж таково вишегласие сж ме избрали. (Шумъ голѣмъ, противорѣчие.) Това сж лични нападения, искамъ да се пазятъ правилника.

Председателъ: Само като свърши предговоривниятъ.

Докл. Станчовъ: Желателно е да се пазятъ правилника; но единъ отъ г-да депутатитѣ, именно г-нъ Грековъ, иска да се уважава правилникътъ, а самъ го нарушава. (Михайловский: На предмѣта.) Г-нъ Михайловский! Тука има бюро, и то може да ми направи забѣлѣжка. Г-нъ Грековъ преди малко като говори, искаше едно недовѣрие къмъ комисията, която е избрана отъ Нар. Събрание. Азъ не искамъ да говоря за това, но споменувамъ само това, че при всичкитѣ провѣрки, комисията е показала всичкитѣ передовности, които е намѣрила въ протоколитѣ, и показала ги е тамъ, гдѣто сж станали. Но на никѣдъ комисията не е намѣрила това, да не бъде показанъ центъра на околнота въ дневника. Тукъ не се говори за числото, за датата и за мѣстото, но въобщо се говори за всичката околнота, и че мѣстото е неизвестно, което нѣкои отъ г-да депутатитѣ видѣха сами съ очитѣ си. Комисията не рѣшава окончателно; тя направи своето заключение на това основание, че намира пълно несъгласие съ закона. Нар. Събрание не се е още произнесло за дневника и за бюрото: правилно ли е или не е. Въпросътъ се по-

дигна отъ заявлението на единъ отъ депутатитѣ, Петаръ Маноловъ, съ което се препращатъ нѣкои документи, чрезъ които ся указва явно намѣсване на администрацията въ тая околия. Отъ тамъ се по дигна въпроса за този изборъ; за това повтарямъ, че разсжденията на г-на Грекова сж пребързани. Какъ ще се произнесе Нар. Събрание за тѣзи избори, това не зная; но мисля, и твърдѣ справедливо, че, както се е отнесло Нар. Събрание и за много други, за една или друга страна, но всекогашъ безпристрастно, и въ този случай Нар. Събрание ще се произнесе твърдѣ безпристрастно. Споредъ мене, тѣй като имамъ дневникътъ на избирателната околия и заявлението, което открива силното намѣсване на администрацията, нѣщо, което се строго заприѣжава отъ избирателния законъ, предлагамъ да остане този изборъ висящъ, и то до разглеждане на работата отъ комисията, която ще се избере отъ Нар. Събрание.

Грековъ: Да е за лични въпроси. (Единъ гласъ: Лични въпроси нѣма.) Г-нъ Станчовъ забѣлѣжи, че съмъ защищавалъ себе си. Искамъ да увѣря Народ. Събрание, че най-сетнѣ нѣмамъ никакъвъ интересъ, за да бѣджъ представителъ. Ако защищавамъ изборитѣ, правя го, че искамъ да защищавамъ 2000 избиратели, които сж ме почели съ гласовѣтъ си. Но колкото за това, билъ ли съмъ въ Народ. Събрание или вънъ отъ него, то лично за мене е все едно.

Стамбуловъ: Едно нѣщо се появява тука, за което се говори отъ нѣколко души, т. е. да ли е ималъ право г-нъ Маноловъ, като депутатъ въ Нар. Събрание, да съобщи, какво се е научилъ за нѣкои избори, които сж станали нередовни. Менѣ се чини, че на основания на 2-та статья отъ избир. законъ, както Народ. Събрание е съдия за неправилността на изборитѣ, така и всѣки депутатъ, като се е научилъ за нѣкои нередовности, и като е намѣрилъ, че тѣзи нередовности даватъ голѣмо стѣнѣние за тия избори, то той е длъженъ да ги съобщи на Събраннето. Азъ чухъ самъ, че има два протокола, отъ които за единия се казва, че билъ отъ Тутраканъ, а другиятъ че билъ даденъ отъ г-на Манолова. Колкото за заявлението, то да се чете, за да го обсъди Народ. Събрание и да види отъ него, до колко сж редовни или нередовни, и да ли да се приематъ тѣзи избори или да останатъ висящи. Тѣй само да откъснемъ нѣщо отъ това заявление, то не може да се разбере, и човекъ съ уста не може да прикаже това, което съдържава книгата.

Председателъ: Приема ли Народ. Събрание да се прочете това заявление. (Гласове: Приема.)

Докл. Станчовъ: (Чете писмото.) Подписъ въ писмото нѣма. (Грековъ: Тѣй ли?) Друго има за дневникитѣ, за които е станала дума, и които

сж копия отъ сжщитѣ.

Михайловскій: Азъ бихъ желалъ да се даждъ тѣзи дневници за нѣкоя минута въ рѣцѣтъ на представителитѣ за да се види, наистина ли подписитѣ би имали нѣщо за забѣлѣжаване.

Председателъ: Желас ли Нар. Събрание да се прегледатъ? (Гласове: Желас.)

Маноловъ: Азъ искамъ да зная, кой дневникъ иска г-нъ Михайловскій.

Михайловскій: Ония, които сж изпратени отъ Окржниятъ Съвѣтъ, тѣхъ считамъ за официални.

Маноловъ: Ония, които съмъ азъ далъ, не сж подписани; тѣ сж само копия отъ оригиналтѣ. А колкото за лицето, което ми е писало писмото, то отворено ще го съобщи, че това е околийскитѣ началникъ Обрѣтеновъ, който е присѣтсвувалъ при изборитѣ.

Михайловскій: Азъ казвамъ за онѣзи дневници, които сж дошли отъ Окржниятъ Съвѣтъ, ако е възможно, да ги видимъ.

Грековъ: Тукъ г-нъ Маноловъ съобщава на Народното Събрание, че тѣзи свѣдѣния дошли отъ г-на Обрѣтенова. Да се види, защото азъ не вѣрвамъ да има човекъ, който да праща писмо на приятели си безъ подписъ. Ако е това писмо анонимно, то никой не носи отговорностъ за него.

Стамбуловъ: Който има желание да види протоколитѣ, които сж били подписани въ Тутраканъ, може всякий, който иска да ги види, да иде при докладчика; да се пита Събраннето за това, намирамъ за неумѣстно; защото това значи, че има малко довѣрие въ комисията. Азъ мисля, че ако щѣше да има още друго нѣщо, щѣше комисията да го заяви. Ние виждаме отъ послѣдното обяснение, че сама администрацията е заявила за нѣкои нередовности въ Тутраканската околия, и че като дождатъ такива заявления отъ такъви източникъ, трѣба и на него да се обърне внимание. Тукъ представитѣ отъ Тутраканската околия заявява, че кутията не се била замечатала; хората били раздѣлени, така: на една страна били кметовѣтъ, а въ друга страна хората, и въ една оданчка бюрото; така щото, не се знае, дали сж давали въ кутията бюлетини. По преди се каза, че 40 души подали до 400 бюлетини. Може би че всѣкий е гласоподавателъ за бащата, за майката, за жената и за дѣцата си, че ставали гласоподавания чрезъ поръчение, при които може човекъ да пише съвѣтъ друго име отъ това, което име се е поръчало. Единъ представителъ, избранъ по този начинъ, не може да се счита за редовенъ и законенъ представителъ. Като свършили изборътъ, запечатали санджето. За да се изпълни мѣрата на всичко, отишли сж въ Русчукъ,

дѣто имъ дали протоколитѣ, за да ги подпипнатъ. Въ Русчукъ пакъ написанитѣ протоколи останаха не подписани. То е, кога прави чловѣкъ криви работи, тогава събрква; и отъ тукъ произлиза това, че депутатитѣ избрани били отъ неизвѣстна околия; така щото, ако нѣмаме доставенъ документъ отъ г-на Манолова, неможемъ да знаемъ, отъ коя околия произлизатъ тѣзи протоколи. Въ вѣстницитѣ се е прочело, че отъ едикол околия билъ избранъ еди кой депутатъ; то не е никакво доказателство. Колко работи се прочитатъ въ вѣстницитѣ, които не сж истина. А ние можемъ да вѣрваме на заявлението на г-на Манолова, защото знаемъ, че въ Тутраканъ е приставъ, и той заявява, какви нередовности сж станали при изборитѣ. Преди да чуемъ неговото заявление, не можехме да се произнесемъ, да касираме тѣзи изборъ. Но сега като има заявление за нередовности, то тѣ трѣба да се испитатъ, и тогава могатъ да се касиратъ. За това, съгласенъ съмъ да останатъ тѣзи избори висящи, съ исклучение на тоя, който не е български подданикъ, и който трѣба да се касира. Но понеже знаемъ, че двамата избрани, сж български подданици, а за г-на Грекова незнаемъ какъвъ е подданикъ, то да го питаемъ, и ако не е български подданикъ, то да го касираме, а другитѣ да останатъ висящи.

Грековъ: Г-да, азъ би се съгласилъ напълно съ г-на Стамбулова, ако имаше едно заявление въ Народното Сѣбрание, че е имало неправилности по тѣзи избори. Но документътъ, който тукъ се представи, и за който г-нъ Стамбуловъ широко говори, нѣма никакво основание; защото писмото представено отъ г-на Петра Манолова, е едно писмо анонимно, едно писмо, което нѣма никакъвъ подписъ. За това писмо самата комисия казва, че нѣма подписъ, и това, което казва г-нъ Маноловъ, че това писмо е отъ г-на Обрѣтенова; то трѣба да кажемъ, че той самъ не е тукъ за да потвърди думитѣ му; да прощава г-нъ Маноловъ, азъ не мисля да го докача, но въ такива нѣща, кога се касае за исклучението на единъ политически противникъ. . . (Прѣдсѣдатель звъни) Конституцията ми дава право да кажа, каквото ми диктува съвѣстьта. Азъ съмъ далъ клетва, помня за какво, помнете и Вие правото, което има единъ депутатъ въ Народно Сѣбрание (Предсѣдатель: На предмета). Не излизамъ отъ предмѣта. Защото искате да ме исклучите, и кога се касае за исклучванието на единъ политически противникъ, то трѣба да се обръща поголѣмо внимание на доказателствата, защото политическигѣ страсти могатъ да завлекжтъ чловѣка, и той бива готовъ да прави и това що не е съвѣстно. Заявленията на г-на Манолова нѣматъ никоя сила, защото писмото не носи никой подписъ. То би билъ единъ фактъ за първий

пакъ да се полага вѣра на едно анонимно писмо, и да се полага, че това било документъ! Азъ не можъ да се съглася съ това. Ако бѣше това едлитъ документъ, всичкитѣ аргументи на г-на Стамбулова би били много добри, но понеже това не е документъ, а едно парче книга, тогава нѣма това съвѣстно никаква важность. Второто питаие, което полага г-нъ Стамбуловъ е какъвъ съмъ подданикъ? Азъ мисля, че за това стига г-да да представи едно доказателство, което съмъ зель, като съмъ предвиждалъ, че всички ще се подигнатъ срѣщу мене. Това е удостоверение отъ Софийския Градския Съвѣтъ, чрезъ което се удостоверява, че г-нъ Димитръ Грековъ е записанъ подъ № 1228 въ избирателнитѣ списъци на Градскитѣ Съвѣтъ. Слѣдователно, ако съмъ записанъ въ списъцитѣ, съмъ и български гражданинъ, до дѣто другий не докаже противното.

Славейковъ: Азъ отблжнувамъ всичкитѣ аргументи, исказани въ Народното Сѣбрание, че нѣкой отъ депутатитѣ билъ могълъ, като политически противникъ на г-на Грекова, да му прави таквизи залиси. Азъ това отричамъ на пълно. По напрѣдъ, като той оправдаване Русчукскій Окружний Началникъ, той искаше да каже, че толкозъ добри хора били тѣзи, щото незнаели да правятъ други погрѣшки, освѣнъ да пратятъ протоколитѣ безъ дата, и безъ означение на мѣстото, дѣто сж станали изборитѣ. (Грековъ: Азъ по съмъ казалъ това нѣщо.) Протоколитѣ ще го каже. Тѣй сжщо може да се преведе за доказателство, че сж прочели и написали, може би, и други протоколи. По-напрѣдъ се говори, че можемъ да потърсимъ и да испитамъ, споредъ заявлението на единъ депутатъ, станалитѣ погрѣшки при изборитѣ, а сега намѣрвами, че едно заявление на единъ депутатъ не е достаточнo; още повече че тамъ цѣлѣта не е сполучлива; а че такава цѣль сж имали, това се види наистина отъ тѣзи протоколи, въ които има явно записани слова. Отъ това пакъ се види, че сж се мжчили нѣщо да направятъ. Г-нъ Грековъ се чуди, дѣто си представи едно писмо не подписано, а нѣма да се чуди, дѣто се представи единъ документъ, единъ протоколъ, по който има да се провѣри изборъ на единъ депутатъ, който тоже не е подписанъ, Азъ мисля, че чловѣкъ не трѣба да бжде адвокатъ за да може да знае, че единъ официаленъ документъ, трѣба да има датата, мѣстото дѣто е той станалъ, за да може да се счита за официаленъ. За това неприпознавамъ този изборъ, и отблжнувамъ всичкитѣ аргументи приведени по него тука. Отблжнувамъ и прогланението за да останатъ изборитѣ като висящи представители, съ силата на единъ документъ, който споредъ мене не само е фалшивъ, но въ сжщото време не показва ни мѣсто ни дата дѣ е правенъ. Такъвъ документъ Народното Сѣбрание не може да

го припознае.

Докл. Станчовъ: Азъ нѣма какво да говоря; само за прекъсване на прѣспиритѣ, мисля, че Народното Сѣбрание е достатъчно освѣтлено отъ разискванията на тѣзи избори, и за това подиръ изказанното мнѣние на г-на Славейкова, да се положи на гласоподаване.

Стамбуловъ: Г-нъ Грековъ пита, защо не е било подписано писмото? Защото чловѣкътъ, който е въ администрацията, като извѣстява безобразieto, което прави самата администрация, може да бѣде махнатъ отъ мѣстото си. Г-нъ Обрѣтеновъ е познатъ отъ всичкитѣ като единъ отъ най добритѣ патриоти. Човѣкътъ ходи на заточение и послѣ кога се освободи стои цѣло врѣме безъ работа. Едвамъ е влѣзалъ преди нѣколко мѣсеца на служба, и за това, ако е писалъ това писмо на Манолова, което той тука представлява, то има сила на документъ. Защото Маноловъ, като представлява таквъ писмо отъ еди кого ги, зема отговорността въвху себеси, и като Маноловъ самъ каза, че това писмо било отъ Обрѣтенова, то мисля, че е длъжно Народното Сѣбрание да разисква това, което то съдържава. Народното Сѣбрание рѣшава всички въпроси справедливо, честно и умѣстно. За това и нѣма никаква причина г-нъ Грековъ да показва недовѣрие къмъ Манолова. Азъ, отъ моя страна, довѣривамъ напълно на това писмо, и при всичко, че не е подписано, вѣрвамъ, че е било писано отъ Обрѣтенова, и толкозъ повече, че почерка му прилича. Напредъ, ако се каза, че изборътъ трѣба да остане висящъ, то се каза на основание на това, понеже е имало заявление; и заради това трѣба да се испита това точно. Защото, ако е имало злоупотребление, трѣба да има и наказание, за да се искоренятъ такива злоупотребления отъ нашитѣ избирателни околии и въ нашата администрация. Най-сетнѣ, тука има протоколи, които не сж подписани, въ които не е писано нито градътъ, нито мѣстото, дѣ сж правени. Може би, хората сж го направили, като недогледали и може, щето тѣ да не сж виновни. Ние се тоже научихме, че въ Тутраканъ е имало 3 представители избрани, значи, че сме се освѣтили вече. Но вториятъ въпросъ е за единъ отъ избраннитѣ представители, именно, за г-на Грекова, когото попитахъ какъвъ е подданикъ, и той представлява едно удостоверение отъ Градския Софийскій Свѣтъ, че той билъ български подданикъ, като че Градскій Свѣтъ може да приеме български подданици! То по този начинъ, утрѣ азъ ще мога да зема и американски пашапортъ. За мене има само единъ членъ въ Конституцията, който казва: (чете членъ 54 отъ Конституцията). Азъ не знамъ да ли г-нъ Грековъ е роденъ въ нашето Княжество, но ако е роденъ

въ Румжния отъ родители, които сж били румжески подданици, то и той е румжески подданикъ, и ако той иска да бѣде подданикъ български, той трѣба да се съобрази съ 54 членъ на Конституцията. Заради това, той трѣба категорически да каже какъвъ е подданикъ.

Грековъ: Категорически казвамъ, че съмъ български подданикъ.

Стамбуловъ: Градскій Свѣтъ нѣма право да дава подданство.

Предсѣдатель: Моля да оставите това, до когато му доде врѣмето.

Грековъ: Азъ пакъ категорически казвамъ, че съмъ български подданикъ.

Симидовъ: Тука има два протокола, които нѣматъ дата, и тия протоколи не се знае отъ дѣ сж писани. Има едно заявление, че сж отъ Тутраканъ. Ако вѣрваме на писмото, то трѣба да вѣрваме, че и тия протоколи сж незаконни. Ако не вѣрваме на писмото, то незнаемъ отъ дѣ сж тѣзи протоколи, и ние не трѣба да ги гледаме.

Каравеловъ: Азъ мисля, че въ дадениятъ случай, можемъ да постъпимъ сжко както постъпихме съ изборътъ на Нег. Преосв. Мелетий въ Самоковъ: тѣй именно, че изборътъ на г-на Грекова не трѣба да се кассира. Освѣтъ подданството, което да остане на страна, изборътъ може да остане висящъ, додѣ испитателната комисия не направи своя докладъ. Тогава Нар. Сѣбрание, може да рѣши да ли може да го приеме, или не.

Маноловъ: Искамъ да кажа, колкото до писмото, ако вѣрвате едното, трѣба да вѣрвате и другото. Ако вѣрвате, че тѣзи избори сж Тутракански, то трѣба да вѣрвате, което пише въ писмото.

Грънчаровъ: Г-нъ Грековъ иска да каже, че всички трѣба да знаемъ, макаръ и да не е записано въ дневникътъ, коя е тази околия, и че тя е панстина Тутраканска. Азъ не мога да се съглася да приемемъ единъ депутата, на основание на единъ дневникъ, който само казва: еди кой день се свършихъ изборитѣ, и еди колко избиратели избраха това лице, безъ да каже дата, кждѣ се е извършилъ изборътъ. — Ние тука имаме едно неизвѣстно мѣсто, и азъ незнамъ, какъ можемъ да приемаме хора, като незнамъ, кой ги е избралъ. Ако г-нъ Грековъ се основава на анонимното писмо, като казва, че тѣзи избори сж станали въ Тутраканъ, тогава трѣба да се вѣрва всичко, което е въ писмото. А въобще, азъ се чудя, какъ можемъ да предполагаеме, че тѣзи избори сж станали въ Тутраканъ? Ако ще постъпваме по закона, то по крайней мѣръ не можемъ да предполагаеме.

Грековъ: Нѣкои г-да се мхчатъ да направятъ да повѣрва цѣлъ свѣтъ, че този протоколъ

билъ много лошъ, и че не може да се тури никакво основание на него. Каква дата нѣма протоколътъ? Нѣма ли заглавие, че на 20 Януарий станалъ е изборътъ? Подиръ това нѣма ли да се казва, какъ сж станали изборитѣ? Всячко това е изложено. Какво липсува? Само едно нѣщо, че не е казано отъ кое мѣсто е протоколътъ (Шумъ). Само това нѣщо не е казано, и нѣкои иджтъ да казватъ, че до дѣто не се е чело писмото, не сж знаели дѣ сж станали тѣзи избори. Г-да! „Държавниятъ Вѣстникъ“, много по отдавна преди това писмо, е казалъ, дѣ сж станали тѣзи избори. При всичко, тѣзи г-да сж знаели, дѣ сж станали; но види се, че има други обстоятелства, по които може да се познае дѣ сж станали тѣзи избори. То може, ако да има съмнѣние, да се провѣрятъ всичкитѣ околии отъ русчукскій окржгъ, и най-послѣ, които останатъ, тѣ сж за Тутраканската околия. Много лесно може да се опредѣли околията по този начинъ. Главното внимание се обръща при всѣки единъ документъ на подписитѣ. Тѣ правятъ документа а не датата. Никой нхтъ липсуването на една дата, освѣнтъ при завѣщания, и то само въ единъ родъ завѣщанне, ако нѣма дата разваля документътъ; а тии сж актове, които се правятъ отъ нотариуса, но не при частни записи, ако тии нѣматъ дата, мислите ли, че нѣкой не е длъженъ да плати, ако да нѣма на даденний отъ него записъ дата? Онова, което дава важностъ на документътъ, сж подписитѣ; и ако е подписанъ, пакъ трѣба да плати. И тука има число, нѣма само мѣсто; а мѣстото много добръ може да се опредѣли, толкова повече че се е обнародвало въ „Държавний Вѣстникъ“; такащото, никой не може да каже, че не се е знаело, дѣ сж станали тѣзи избори, но че само отъ това писмо сж научили мѣстото. Най-сетнѣ има едно обстоятелство, че и да не е имало писма, пакъ не сжществуватъ, никакви затруднения за да се намѣри, кое е мѣстото, дѣто сж станали. Има протоколи отъ всичкитѣ околии; знаятъ се сжщо, колко сж избирателнитѣ Околии въ цѣла България, и отъ тамъ много лесно може да се узнае, коя е тази околия безъ назначение на мѣстото си. Особенно като се знае, че тази околия е отъ Русчукскій Окржгъ, то просто трѣба да се преминатъ другитѣ околии отъ Русчукскій Окржгъ и останалата околия е Тутраканъ. За това липсуването на мѣстото, дѣто сж станали изборитѣ, не може да се земе никакъ въ внимание. Остава замвлението, което каза г-нъ Стамбуловъ, какъ може да не се даде вѣра на този документъ, кагато той е отъ страна на административно лице? Именно и за това нетрѣба да му се дава вѣра, защото е отъ едно лице абмизиозно, което се познава отъ това което пише: „да се събщи писмото на г-на Каравелова и г-на Стоянова“. Всички знаятъ агитациитѣ въ послѣднѣо врѣме, които сж

правихъ за да се добие вишегласие въ Народното Събрание. (Шумъ голѣмъ). Азъ говоря за изборитѣ и за писмото, и каква вѣра трѣба да му се даде, позволете ми да искажа всичкитѣ доказателства, които намирамъ. „Да се събщи на г-на Каравелова и на г-на Стоянова“, казва писмото. Защо е това? Види се че онзи човекъ е по далновиденъ, а може би по далновиденъ и отъ агитаторитѣ, които ужъ за мене сж агитирали. Може би да е искалъ да направи такъва услуга, за да земе възнаграждение. Да ли мислите, че всичкитѣ хора сж Катоновци или всичкитѣ безъ награждение искатъ да заслужатъ? Азъ не предполагамъ, че този човекъ е Катонъ, и че е некористолобивъ, дѣто нѣма куражъ да поднесе едно писмо. Човекъ, който нѣма толкова честностъ да служи подъ едно правителство, което отъ друга страна подкопава! Това ли е моралностъ? Той нѣма куражъ да поднесе едно писмо, отъ друга страна изобличава администрацията и хвърля кѣвети противъ Правителството, на което служи. Ето моралността на човека, на когото искате да дадете вѣра. Сега дохождамъ на второто запитване на г-на Стамбулова. Г-нъ Стамбуловъ казва, че азъ не съмъ билъ ясно казалъ, какъвъ съмъ поданникъ. Азъ казахъ, че съмъ български поданникъ и българското поданство не съмъ ималъ, отъ когато съмъ се родилъ; но съмъ го спечелилъ отъ послѣ. Азъ съмъ роденъ въ Бессарабия. Бессарабия е принадлежала до 1857 година, на Руското Правителство и въ 1857 год. подиръ Парижскій трактатъ, тя се отстъпи на Румания и баща ми като е живѣлъ въ Бессарабия, заедно съ всичкитѣ тамъ българи прие Румжнско подданство. Тѣй сжщо и азъ се намирахъ като Румжнски поданникъ, какъвто бѣхъ до 1878 год. Но отъ 1878 год. съмъ се отрѣкълъ отъ Румжнското поданство, и това отречение е станало чрѣзъ постжплението ми на служба въ България, т. е. въ врѣме на оккупацията. На основание на 9 или 10 статья отъ гражданскій Румжнски законъ, всѣки Влашки подданникъ който приеме чуждестранна служба безъ позволения отъ Правителството *in facto* губи Влашкото подданство. Слѣдователно, за постжплението на друго подданство не е трѣбало никакво разрѣшение отъ тамошното правителство, защото законътъ е исенъ и положителенъ. Никакво позволение не съмъ търсилъ, но като съмъ заелъ служба въ България, престаналъ съмъ отъ това време да бжда Румжнски подданникъ. Колкото за българското подданство, напомнявамъ ви протоколитѣ, които се приеха въ Търновско Учредително Народно Събрание, които казватъ, че са дава право на всичкитѣ Българи или Русси, които сж служили въ врѣме на Оккупационната Армия, били тѣ военни или граждански чиновници, да приематъ българското поданство, кога заявятъ, и за това, азъ го напра-

вихъ въ Софиский Градски Съвѣтъ и съмъ билъ записанъ тамъ, както въ първитъ избирателни списъци за първото Народно Събрание, когато се избираха представителитъ, тъй също и при второто Народно Събрание. Азъ отказвамъ правото на всѣкого, който иска да ми контестира народността. Има, г-да, въ избирателния законъ, че който иска да контестира народността на нѣкого, то трѣба да се обърне споредъ назначението, което показва избирателния законъ 4 и 5 статии. (чете ги): Г-да, азъ съмъ билъ записанъ въ списъцитъ, а въ списъцити неможтъ да бждтъ записани, освѣнъ български граждани; а всѣки български гражданинъ може да прави заявление за нѣкого, така и за мене; но това не е станало. Който иска да го направи, може да отиде въ Градския Съвѣтъ, дѣто може да се оплаква, и въобще, ако иска да ми контестира правото като български гражданинъ. Тука това е свършено неумѣстно; а ония, които искатъ да го направятъ да поставятъ споредъ закона.

Стамбуловъ: Като говореше за писмото на Обрѣтенова г-нъ Грековъ се отнесе къмъ този човекъ твърдѣ несправедливо, и го показва като единъ човекъ безъ моралностъ. Азъ неznamъ, до колко човекъ има право да казва, че единъ човекъ е безъ моралностъ, че, когато е агитиралъ, подкопавалъ е правителството. Първо, колкото за моралността на Обрѣтенова по неговитъ работи е познато, че той е единъ отъ най-добритъ български патриоти. А едвамъ се е върналъ отъ Дияръ-Бекиръ. Както той, тъй и цѣлото негово семейство земали сж най-голъмото участие въ движението на България, въ което и двамата братия сж починали. Това може да покаже до колко е, той човекъ мораленъ или немораленъ. Той не е агитиралъ, но само е заявилъ че сж станали нередовности. И ако тия нѣща сж станали, и сж върни, то изборътъ на тия 2 представители е незаконенъ. Щомъ има заявление, ние трѣба тия избори да ги оставимъ висящи. Още повече нѣма г-нъ Грековъ право да казва, че е подкопавалъ правителството. Тукъ народътъ е работилъ, но ако нѣкои губернаторъ или началникъ, съ своитъ постѣпки, сж гонили лични цѣли, то това може да ослабява едно правителство. Ако е истина, че правителството е искало да постави споредъ закона, то не може никой пхтъ да бжде обидено, ако се заяви каква да е нередовностъ, която можала да се случи по изборитъ. Второто е за подданството на г-на Грекова. Г-нъ Грековъ ни казва, че споредъ влашкиятъ гражданскій законъ, всѣкий влашки подданикъ си изгубва влашкото подданство, когато е поставилъ на чужда служба. Твърдѣ е възможно, че като не е приелъ българско подданство е загубилъ и влашкото. Азъ зная, кога прие г-нъ Грековъ

служба въ България, и азъ имахъ честъ, да го видя онова врѣме въ Влашко, когато ходѣше съ депутация, да благодарятъ на Царя Освободители. Тогава той бѣше като представител на Бессарабскитъ Българи. — Тогава му е било първото стѣпване въ България, и подиръ това може да е влѣзалъ на служба въ Тракия. (Грековъ: Въ Тракия никой пхтъ не съмъ билъ на служба). 15-ий протоколъ отъ Търновското Учредителне Събрание казва, че всѣкий който въ врѣме на нашето освобождение е служилъ или въ военна служба, като войникъ, или въ гражданска служба, като чиновникъ, той може въ продължение на 3 години да стане български подданикъ. Но г-нъ Грековъ не е служилъ въ врѣмето на войната, но въ врѣмето на окупацията. Въ 15 протоколъ има предложение отъ г-на Стоилова, което се тогава и прие. Отъ това може да се види, че г-нъ Грековъ не съвпада въ тоя категория. Защото той е служилъ въ врѣмето на окупацията, а не въ врѣмето на освобождението. Освобождението бѣше свършено, когато се заключи Сантъ-Стефанскитъ договоръ, и той прие служба подиръ този договоръ. Следователно, не може да се ползува отъ тѣзи привилегии, които дава 15 протоколъ. За това признавамъ г-на Грекова за небългарски подданикъ, и то на основание, което каза, че не е роденъ въ България и че невидѣхъ властта да го е приела за български подданикъ, която власт е Народното Събрание. Че той е занимавалъ служба въ Тракия и въ България, то не значи нищо, защото нередовноститъ не сж законъ: Законъ е Конституцията. Че за първъ пхтъ въ Събранието се дига този въпросъ, причината е тази, че въ миналото Събрание се е огложилъ въпросътъ, за чуждитъ подданици, до тогава до когато ще се разгледва въпросътъ въобще за чуждитъ подданици. Тогава щѣше да се каже на тия представители, които сж чужди подданици и въ първото Нар. Събр., тая държава не е твоя майка, и не си приетъ между народнитъ представители. Г-нъ Грековъ казва, че споредъ 4 и 5 членъ на избирателния законъ, той е станалъ български подданикъ; но азъ казвамъ, че той не е станалъ: защото има и другъ членъ, именно 30 отъ сжщия правилникъ, който доказва, че не е станалъ български подданикъ (чете го). Че г-нъ Грековъ е отишелъ де се впише въ списъцитъ, и казалъ: „Азъ съмъ български подданикъ“, това нищо не доказва. Тукъ 5 членъ показва, че прошенията за подданството минуватъ презъ градскитъ и губернскитъ Съвѣтъ и най-подиръ рѣшава Народното Събрание. Каквото рѣши Народното Събрание, това никой не може да го развали: Народното Събрание е въ този въпросъ най-последнийтъ и най-опълномощенныйтъ сдия; то може да рѣшава: може ли чуждъ подданикъ, който не

се ползува отъ привилегиитѣ на 15 протоколъ, който не е изпълнилъ 55 членъ на Конституцията, може ли такъвъ подданикъ, румънски или руски, да бѣде представителъ въ нашето Събрание. Всички казватъ: Не може. Защото други пакъ можѣ да видимъ тука на скамейкитѣ само чужди подданици. За това, предлагамъ, като г-нъ Грековъ не е български подданикъ да се кассира, и ако иска нѣкой отъ избирателитѣ, той може да го преслѣдва, че се е вписалъ въ избирателнитѣ списъци.

Расолковъ: Г-да! Въпросътъ бѣше: Законно ли или незаконно сж избрани депутатитѣ отъ една неизвѣстна околия? То е важенъ въпросъ, който Народното Събрание трѣбаше да рѣши. — Мнозина отъ г-да предговорившитѣ твърдѣ ясно и широко се разговориха за този въпросъ; но повечето се отстраниха отъ въпросътъ: На мѣсто да се ограничатъ само въ това, законно ли е избранъ или не, ние чухме тука цѣлата биография на г-на Грекова, безъ която можеше да бѣде. Законодателятъ е предвидѣлъ, че когато се избере неизвѣстно лице, то е същото, като че не е станалъ изборътъ. Но законодателятъ не е могълъ да предвиди, че може у насъ да се избержатъ познати личности, отъ неизвѣстни избиратели, и неизвѣстна околия. Въ четениятъ днесъ протоколъ, отъ вчерашното заседание, забѣлжихъ, при провѣрките на изборитѣ, отъ Самоковскій окръгъ, Ярловската околия, че протоколътъ не билъ направенъ, и не билъ подписанъ въ същото мѣсто на изборътъ, а е правенъ въ Самоковъ. За това, Народното Събрание се произнесе да остане този изборъ висящъ. Тукъ какво имамъ? Тука имамъ протоколъ, за който се незнае какъ се е правилъ, кога и въ кое врѣме. Никой незнае това. За това, азъ бихъ желалъ, щото Народното Събрание на въпросътъ да се ограничи: Законнъ ли сж станали изборитѣ или не. И слѣдъ това да се говори може ли депутатътъ, който не е български подданикъ да се приеме за законенъ представителъ или не.

Предсѣдатель: Сега ще дамъ за 5 минути отиди.

(Послѣ распусътъ.)

Славейковъ: Г-да! Най-първо има да забѣлжж, че часътъ е вече 4, и че още единъ часъ остава да свършимъ провѣрките на Русчукската губерния, и да пристѣпимъ по нататъкъ къмъ дѣлото си. За това желатъ бихъ, като мисля, че Събранието е довольно освѣтлено върху този въпросъ, да свършимъ; защото, ако остане всѣки да искава мнѣнието си по вторително, тогази нито да утрѣ не можемъ да дойдемъ до едно заключение. Азъ намѣрвамъ въ този въпросъ двѣ предложения: първо да ли сж правилни изборитѣ, и второ какъ се счита подданството на г-на Грекова. Сега желая, да пристѣпимъ на раз-

глеждане, на основание на представенный протоколъ, да ли е той правилно избранъ въ тази неизвѣстна околия. Мнозина отъ говорящитѣ казватъ, че можемъ да испитамъ, коя е тази неизвѣстна околия, и че можемъ да издиримъ това мѣсто, което на протокола липсува. Азъ незная, до колко е работа на Събранието да издирва и испитва неизвѣстность; и ако ние захванемъ да издирваме и испитваме, тогазъ не можемъ за единъ мѣсець да свършимъ провѣрките. Азъ считамъ, че Събранието тука сжди по единъ документъ официаленъ; и ако не счита този документъ за достаточенъ, за да отхвърли или приеме този изборъ, тогазъ можемъ да отстѣпимъ на комисията, която ще има да испитва всичкитѣ нередовности, станали по изборитѣ. Но, споредъ мене, дѣлото е ясно, ако Народното Събрание се попиташе може ли то на основание на единъ документъ, който не показва мѣстото, дѣто е направенъ, да го приеме като редовенъ документъ? По мое мнѣние, не може: защото самата нередовность и незаконность лежи въ него. Ние не можемъ да си представимъ на кое мѣсто е съчиненъ този документъ; а толкова по малко можемъ да сждимъ станалъ ли е изборътъ редовно или нередовно. За това предлагамъ на Нар. Събрание да се произнесе, преди всичко, да ли е този документъ правиленъ или не. И послѣ да отговори на другия въпросъ, който се касае до подданството на г-на Грекова. Желатъ бихъ, ако е възможно да пристѣпимъ на гласоподаване безъ да се препирами. (Гласове: Съгласни.)

Подпредсѣдатель Сукмаровъ: Тука има 10 души записани, които още не сж говорили; за това питамъ: иска ли Събранието, да се продължи още дебатътъ? (Гласове: Исчерпанъ е въпросъ). Тука се явяватъ въобще двѣ предложения: първо, правилно ли сж станали изборитѣ въ тая неизвѣстна или по частни заявления Тутраканска околия, или не сж станали правилно? Послѣ иде въпросътъ за подданството на г-на Грекова.

Стамбуловъ: Първото предложение е на г-на Манолова, което казва, че сж станали нередовности въ еди-кое мѣсто и предлага да остане този изборъ висящъ. Заради туй, това предложение трѣба най-напредъ да се разгледа. Ако искате да се тури на гласоподаване по-напредъ предложението на комисията, това е другъ въпросъ.

Докл. Станчовъ: Когато се подигна разискване върху предложението, за да остане висящъ този изборъ, което предложи г-нъ Маноловъ, и азъ, като докладчикъ, казахъ, че е найдобръ да остане висящъ по послѣ, като се подигна въпросътъ за подданството на г-на Грекова, мисля, че трѣба най-напредъ да се гласоподава за това, защото, когато се докаже, че е български подданикъ, тогазъ може да се попита

Събранието, да ли счита да остане този депутатъ висящъ или не? Ако се докаже, че е чуждъ подданикъ, не може да се приеме за висящъ депутатъ.

Славейковъ: Азъ моля да не се препирами. Предложението на г-на Манолова, което се внесе по послѣ, трѣба да дойде като въпросъ, на второто мѣсто. А най-напредъ трѣба да се пита Събранието: счита ли изборътъ, на основание на сжщиятъ протоколъ, за правиленъ или не: Заявлението е станало послѣ. Въпросътъ изхожда изъ протокола, който е документъ официаленъ, безъ да има всички качества на официаленъ документъ, и можеме ли да го признаеме. Тогазъ можеме да земемъ въ внимание второто предложение на г-на Монолова.

Стамбуловъ: Въпросътъ не може да бѣде за нередовността на този документъ, защото този документъ е редовенъ, само има нѣщо неиспълнено. Ние знаемъ, че е пратенъ отъ Русчукскій Окрѣженъ Свѣтъ, ние знаемъ колко околий има Русчукската Губерния, и знаемъ за протоколитъ отъ другитъ околии, само ни остава една, отъ която може да бѣде този протоколъ. По тоя начинъ знаемъ мѣстото, а колкото за годината, и избранното лице, тѣ се намиратъ въ протокола. Заради туй, по добръ ще бѣде, ако се предаде на гласоподаване само въпросътъ: признава ли се избранный депутатъ отъ това мѣсто, като има противъ него заявления, за дѣйствителенъ или висящъ депутатъ, или трѣба да се кассира?

Даскаловъ: Азъ поддържамъ мнѣнието на г-на Стамбулова, само имамъ да прибавя, че въ Тутраканъ българитъ сж много помѣшени съ власи, които неразбиратъ български. Тогава е тоже вѣроятно, че хора неграмотни или языкъ незнающи, управлявали сж изборитъ. За това, протоколътъ е станалъ недостаточенъ, и може това да е произлѣзло отъ незнание, а не отъ умишленность.

Славейковъ: Азъ желая, да се запише въ протоколътъ, че азъ протестирамъ противъ валидността на протокола, който нѣма достаточни качества да се приеме за официаленъ документъ; защото, ако днесъ приемемъ такъвъ документъ, тогазъ комисията утрѣ ще има въ ржцѣ протоколи безъ мѣста, безъ дата, безъ подписи и т. п. За това, веднѣжъ за винаги да се заблѣжи въ протокола, че единъ такъвъ протоколъ считамъ за недостаточенъ. Това е моето мнѣние. А другото предложение си отеглювамъ.

Предсѣдателъ: Приема ли Народното Събрание тѣзи избори за станали и свършени или да останатъ висящи? (Гласове: Висящи). Приема ли Народното Събрание изборитъ, станали въ Тутраканъ за свършени и законни? Който ги приема да си

дигне ржката. (Малцина дигнаха). Тогава остаятъ висящи.

Министъръ Каравеловъ: Има едно 3-то предложение, именно, за поданството.

Предсѣдателъ: Желаетъ ли Народното Събрание да се говори още за поданството на г-на Грекова? (Гласове: желаетъ. Други гласове: не желаетъ) Приема ли се висящъ и за тримата или частно за господина Грекова.

Тихчевъ: Като се направи предположението законно ли сж станали тѣзи избори или не, то се прие, че сж „незаконни“. Точазъ всичко пада.

Министъръ Каравеловъ: Трѣба да свърши, да ли го приемами, като редовенъ или като висящъ депутатинъ, или трѣба да се кассира. Вотира се само първийтъ изборъ; казва се, че е станалъ редовенъ (Гласове: Не), значи че остаятъ, още два въпроса т. е. да ли е той депутатинъ висящъ, или трѣба да се кассира. Когато се свърши за двата избори че трѣба да останатъ висящи, тогазъ остава да се положи на гласоподаване подданството на г-на Грекова.

Предсѣдателъ: Приема ли се този изборъ за висящъ? (Гласове: Приема се.) Който го неприема да си дигне ржката. (Никой не дигна). Желаетъ ли Народното Събрание да се говори за подданството на г-на Грекова. (Гласове: Желаетъ). — Дума има г-нъ Грековъ.

Грековъ: Г-да! Подиръ говорението на г-на Стамбулова, стана малко прѣкъсване, и за това имамъ малко затруднение да помня всички аргументи, които г-нъ Стамбуловъ каза, за да възрази на тѣхъ. Г-нъ Стамбуловъ напредъ отхвърли, че съмъ ималъ право да искамъ българско подданство, на основание 15 протоколъ отъ Търновското Народно Събрание. Азъ мисля, че азъ имамъ пълно право, защото помните твърдѣ добръ, че на това исклучение въ 15 протоколъ се даде най широкия смисълъ, а никому не е дошло на умъ, щото да се ограничи това право само на онѣзи, които сж били войници. Напротивъ признавамъ, че се отпаса всичко на онѣзи, които сж земали участие било въ гражданска служба, било въ военна, даже и въ врѣмното управление на русситъ въ България. Въ онѣзи протоколи се намира дума „освобождение“. Думата „освобождение“ трѣба да се тълкува така, че България не може да се счита освободена, освѣнъ отъ онова време, когато е станало нейното господарство самостоятелно. До когато се управляване България отъ Русситъ, неможе да се каже, че сжществувала българско господарство, и наможе да се каже, че България е сжществувала като тѣло. Следователно, азъ отхвърлямъ тѣзи аргументи отъ г-на Стамбулова, и казамъ, че това исклучение въ 15 протоколъ, трѣба да се тълкува въ по широкъ

смисль. Сега г-нъ Стамбуловъ казва, че Народното Събрание всѣки път е могло да се произнесе. Азъ това неотказвамъ; но, мисля, че заявлението е станало само отъ страна на г-на Стамбулова, и той трѣба да послѣдва пакти, който е назначенъ въ избирателния законъ. Щомъ съмъ записанъ въ избирателнитѣ списъци, и нѣма никаква контестація, азъ мисля, додѣто не се докаже противно, трѣба да се считамъ за български подданикъ. А за да се докаже протѣното, за това има законенъ път; трѣба да се даде заявление въ градскій съвѣтъ противъ записването на избирателнитѣ списъци; той, градскій съвѣтъ, ще неспрати това заявление въ губернский съвѣтъ, който ще направи окончателно рѣшение. На това окончателно рѣшение може да се продължи и на Народното Събрание, т. е. всѣка страна може да се отнесе къмъ Народното Събрание, което да се произнесе за това. Слѣдователно, мисля, че никакъ не е редовно, ако Народното Събрание днесъ претъжни и каже, че азъ не съмъ български подданикъ; защото, споредъ мене, това е едно явно нарушение на статиятъ отъ избирателния законъ. Това имамъ само да кажа.

Свещ. Драгоновъ: Само това ще попитамъ г-на Грекова, какъ той разбира рѣшението на Учредителното Нар. Събрание въ Търново? Въ 15 дневникъ се казва, че се предпочитатъ онѣзи лица, които сж служили въ време на освобождението, било въ гражданска служба, било въ военна, и които, въ срокъ на три години отъ когато стъпи България въ конституционенъ животъ, изявятъ просто желание, ще бждатъ приети като български подданици и това желание, трѣба да се каже на надлежната власть. Азъ питамъ г-на Грекова: какъ той разбира думата „надлежна власть“? Градскія съвѣтъ ли за такава власть разбира, кметовеѣ ли, или кого?

Стамбулова: Азъ мисля, че послѣдното заявление, отъ страна на г-на Грекова, че той се записалъ въ избирателнитѣ списъци, и че слѣдователно станалъ български подданикъ, нестои: защото градскій съвѣтъ, тогавъ, билъ би компетентна власть, да му даде подданството. Тази власть има само Народното Събрание. Щомъ г-нъ Грековъ е билъ записанъ въ избирателнитѣ списъци и ако има нѣкои претенции, тогава Народното Събрание, като послѣдняя инстанция рѣшава. Тука се подига въпросътъ за г-на Грекова, какъвъ е подданикъ. За да се контестира това, питамъ го: дѣ се е родилъ? Въ Румъния. Кога е станалъ български подданикъ? Той ще ти отговори: когато сж ме записали въ списъцитѣ на изборитѣ. Ако е така, то се унищожава основний законъ, който казва, че неможе да стане български подданикъ, който не е роденъ въ България или отъ родители, които не сж български граждани. Колкото

се касае за 15 протоколъ отъ Учредителното Народно Събрание въ Търново, той е съвсѣмъ ясенъ. Въ това ще ни освѣтли още по добръ даването на медалитѣ. Тѣзи, които сж участвували въ време на освобождението ни, получили сж медали за освобождение, а тѣзи, които сж дошли въ време на оккупацията, нищо не сж получили. Особенно онѣзи хора, които стояха въ време на освобождението въ Влашко или въ Франция, и се преселиха послѣ въ България да живѣятъ, на тѣзи хора не се отнася този протоколъ. И, ако сж били на служба българска или русска, въ време на оккупацията, това може да се каже, че не е достатъчно. Изъ всичко това произлиза, че г-нъ Грековъ неможе да се счита за български подданикъ.

П. Станчовъ: Г-нъ Грековъ по напредъ говори, че членъ 9 или 10 отъ румънскій гражданскій законъ казва, че всѣки румънски подданикъ, щомъ приеме въ чужда държава служба, ще бжде разрѣшенъ отъ Румънско подданство. Това г-нъ Грековъ добръ знае, а не е ималъ добрината да обърне внимание на 55 чл. отъ Конституцията, който казва: „Чужденци могатъ да приематъ Българско подданство, като утвърди това Народно Събрание.“ Ние незнаемъ, дали българското подданство на г-на Грекова е утвърдено отъ Нар. Събрание. За това да продължаваме разискванията повече, ще губимъ време. Желателно е да се произнесе Народното Събрание окончателно: може ли да приеме г-на Грекова за представител, или неможе?

Тодоровъ: Въпросътъ за подданството на г-на Грекова е повече отъ половина рѣшенъ, защото, споредъ румънскій законъ, оставилъ той румънското подданство като постъпимъ на служба въ България. Слѣдъ това се отнесемъ на Градскій Съвѣтъ за да стане гражданинъ Софийскій; той изпълнялъ предписания пактъ. Сега пакъ изрази желание да стане българскій подданикъ, и остава само на Нар. Събрание окончателно да се произнесе.

Поповъ: Само нѣколко думи искамъ да кажа срѣщо г-на Грекова. Онъ, като иска да даде общирно значение на думата „освобождение“, въ сжщото време забравя, че 15 протоколъ на Търновското Учредително Нар. Събрание, е твърдъ ясенъ. Тамъ се говори, именно, само за тази свобода, която получихме а не друга каква и дае. Срокътъ отъ три години, който се брой отъ санкциониране на Конституцията, се дава само на онѣзи, които сж участвували въ освобождението; и ако желаятъ, могатъ да станатъ български подданици презъ сжществующата власть. Значи, въ горѣказаниятъ 15-й протоколъ на Търнов. Учред. Събрание се говори само за тази свобода, а не за свобода та въ общиренъ смисль за която приказва г-нъ Грековъ. Азъ поне неможа

да разберж другояче. Ако се земе думата „освобождение“ въ обширенъ смисълъ, тогава ще бжде насилване на законътъ или положението, защото е твърдѣ ясно и положително казано въ онова положение, за което се говори и което трѣба така да се разбере.

Стамбуловъ: Предложението на г-на Тодорова не е ново; но азъ съмъ съгласенъ, г-нъ Грековъ да стане български подданикъ, и желателно е да стане, на което никой не е противенъ. (Гласове: Желателно е.) А предложението значи, че г-нъ Грековъ още не е станалъ български подданикъ, но само половина е станалъ. За това трѣба да подаде прошение, защото другояче не би могълъ да бжде приетъ, а щомъ единъ пътъ стане български подданикъ, то може да бжде избранъ макаръ отъ 20 околнин.

Тодоровъ: По началото е приетъ; но като Народ. Събрание не е имало засѣдания, той не е могълъ да се обърне до него.

Предсѣдателъ: Желас ли Народ. Събрание да се говори още върху това? (Гласове: Исчерпано е.)

Грековъ: Искамъ дума.

Предсѣдателъ: Позволява ли се дума на г-на Грекова? (Да, Не, Шумъ. Други гласове: Нска говори.)

Грековъ: Г-да! Азъ нѣма да кажа много думи, само това ще напомня, че азъ мисля да съмъ изпълнилъ законътъ, за да приема българското подданство. Искамъ въ същото врѣме да увѣря Народ. Събрание, че колкото съмъ живѣялъ вънъ отъ отечеството, случайностъ, която не е зависила отъ моя воля, но ми бѣше наложена отъ обстоятелствата, осѣщалъ съмъ се като българинъ. Азъ не съмъ се изселилъ изъ България, а баща ми се е иселилъ въ 1829 год. въ врѣме на тогавашната турско-русска война, когато се изселиха толкова българи. Азъ съмъ роденъ подиръ изселването, така щото азъ се намрахъ въ чуждо мѣсто, и найсетнѣ не може да остави човѣкъ родителитѣ, когато е още твърдѣ младъ, за да отиде да живѣе въ друго едно мѣсто. Така виждаме, че обстоятелствата сж изисквали, да живѣя вънъ отъ отечеството, до когато то се е освободило. Азъ съмъ се върналъ отъ Франция, гдѣто съмъ се училъ до 1876 год., когато въ България огнѣнъ бѣше пламналъ на всѣкъде, когато всѣки българинъ имаше твърдѣ голѣма опасностъ само да се яви на турската земя. Така щото, азъ мисля, че никой не може да ме обвинява и да ми счита за голѣма погрѣшка, че когато съмъ се върналъ отъ Франция, не съмъ зель българско, сирѣчь турско подданство. Още мож да ви увѣря, че и баща ми бѣше всѣки пътъ българинъ, и всички, които познаватъ работитѣ на българитѣ въ Румъния, знаятъ.

че той бѣше единъ отъ найревностнитѣ граждани въ Болградъ, и найсилна подпорка на българскитѣ училища въ Болградъ. Има мнозина г-да тука, може би, и отъ представителитѣ, които сж се учили въ Болградъ и тѣ знаятъ, какво живо участие имаше баща ми за всичкитѣ български работи. А азъ самичкѣ въ всичкото врѣме, когато бѣхъ въ чуждинство, никой пътъ не съмъ минувалъ за друго нѣщо, освѣнъ за българинѣ; който ме е виждалъ въ Парижъ, знае, че всѣки пътъ съмъ се отнасялъ като българинъ. Подиръ възвръщанието ми отъ Франция, отидохъ врѣменно да живѣя въ Браила. Тамъ има много българи, всички знаятъ, че азъ никой пътъ не съмъ искалъ да минувамъ за Влахъ. Билъ съмъ влашки подданикъ, но всѣки пътъ съмъ осѣщалъ, че сърцето и кървѣта ми сж български. Единствено желание, което имахъ, бѣше това, да остана българинъ, и при всичко, че г-нъ Стамбуловъ каза, че страната не ми е майка, азъ се считамъ за нейнъ синъ. Народ. Събрание може да каже, че азъ не съмъ българинъ, но азъ всѣки пътъ ще остана българинъ. Народ. Събрание може да рѣшава; но азъ ви увѣрявамъ, че съмъ ималъ всѣки пътъ български чувства, и найгорѣщото ми желание бѣше, да бжде български подданикъ.

Славеиковъ: Азъ мисля, че нѣма никой да откаже добритѣ чувства и заслуги на г-на Грекова, не само въ Парижъ, но има доказателства и тука (!). Но азъ мисля, че въпросътъ не е да въспирами чувства и ние не искаме даже да гледами на минжлото. Тука е въпросъ, изпълнила ли се е една законность, която е възложена отъ Конституцията? А колкото за добритѣ чувства на г-на Грекова, азъ нѣмамъ съмнѣние, защото ние имаме доказателства и за това.

Стамбуловъ: Азъ мисля, че гдѣто съмъ казалъ, че тази земя не е майка на г-на Грекова, не съмъ го обидилъ; защото съмъ казалъ, че отъ българи родители бѣше роденъ, но въ Болградъ — значи, че родната му майка е Болградъ. Наистина, тѣзи хора, които се преселихъ въ 1829 год. въ Бессарабия, направихъ го това, защото бѣха принудени. А че г-нъ Грековъ е билъ всѣки пътъ българинъ, азъ не се съмнявамъ на това: защото като е роденъ отъ родители българи, трѣба да бжде българинъ. Но това пакъ стои, че той е искалъ да стане Румънецъ, както знаемъ, че е доказвалъ Парушевъ, представителъ отъ Болградъ въ румънската камара, че г-нъ Грековъ не е Гръкъ, а Влахъ. (Гласове: На предмѣта.) Въобще азъ желая да стане той български подданикъ: но съжалявамъ, че не е понапредъ зель нуждитѣ мѣрки. До гдѣто това не направи, не може да се приеме като представителъ въ Народното Събрание.

Грековъ: Г-да! Жалъ ми е, че при всичко, що г-нъ Стамбуловъ иска да се помири съ мене, той търси повече да ме боде, отъ колкото да ме милова. Г-нъ Стамбуловъ каза, че той е ималъ фактъ, че азъ съмъ искалъ да минж като Влахъ. Азъ най-високо и най-тържественно протестирамъ противъ това. Азъ никой нѣтъ не съмъ казвалъ, че съмъ Влахъ, но всѣки нѣтъ съмъ казвалъ, че съмъ Българинъ; а ималъ съмъ само влашко подданство и радовалъ съмъ се на нѣкои правдини отъ това подданство, като бѣхъ на служба въ Влашко, и като съмъ билъ адвокатъ; защото тамъ само влашки подданици могатъ да бѣдѣтъ адвокати. Но никой нѣтъ и никога не съмъ казвалъ, че не съмъ отъ българско происхождение, и че нѣмамъ българско чувство. Това азъ повторително изявявамъ, и давамъ за това най-свещенна дума.

Стамбуловъ: Вѣрвамъ.

Предсѣдателъ: Желаетъ ли Народ. Събрание още да се говори по този въпросъ? (Гласове: Искрено е.) Тука се породиха два въпроса за подданството на г-нъ Грекова: единътъ е за, другий — противъ. За това предлагамъ на гласоподаване: признава ли Народ. Събрание г-на Грекова за български подданикъ или не го признава? (Гласове: Не.) Който го признава да си дигне ржката. (Менѣство.)

Единъ гласъ: Не е ясно положенъ въпроса.

Предсѣдателъ: Ако желае Народ. Събрание, може още единъ нѣтъ да гласоподава. (Гласове: Рѣшено е.) Висящъ остава този изборъ; а сега се рѣши, че г-нъ Грековъ не е български подданикъ. Може ли да бѣде депутатъ? (Едни гласове: Това пада само по себе си.)

Стамбуловъ: Не е нужда да се гласоподава, защото членътъ отъ Конституцията ясно казва, че никой, който не е български подданикъ, не може да стане депутатъ.

Предсѣдателъ: Умолява се г-нъ Грековъ да заеме мѣсто между публиката. (Излиза изъ салата.)

Докл. Станчовъ: (Чете.) Преминувамъ на Бѣлска околия, където сж избрани Георгий Геровъ и Бекиръ Хасанъ Ефенди на 20 Януарий. Числото на избирателитѣ е било 3800. Числото на присъствуващитѣ нѣма; отъ тѣхъ получилъ първий 908, а вторий 604. Заявление има. Дневникъ отъ 13 има, и казва, че изборитѣ не станали, защото нѣмало $\frac{1}{4}$ отъ избирателитѣ. Непоказано е, колко депутати се избиратъ. Заявление има отъ бюрото. (Чете го.)

Предсѣдателъ: Желаетъ ли нѣкой да говори?

Мин. Каравеловъ: Азъ мисля, да остане висящъ, както и нѣкои други, и когато комисията изслѣдва Тутраканскитѣ избори, нека изслѣдва и

тѣзи. (Гласове: Съгласно.)

Славейковъ: Желая да напомня на Събранию: може ли да отлага касиранieto на такъвъ единъ изборъ, когато очевидно администрацията е отнела правото на избирателитѣ да избержтъ, когото искатъ?

Симидовъ: 34 членъ на избирателниятъ законъ говори, че такъвиз хора трѣба да се наказватъ. Сега е въпросъ: като се извърши единъ нѣтъ избора, трѣба ли да се приеме за законенъ или не?

Мин. Каравеловъ: Азъ мисля, че Събранию трѣба да се увѣри, че фактично сж станали такива злоупотрѣбления; и за това комисията трѣба да разгледа, да ли е това истина или не; и ако се покаже, че е истина, тогазъ изборитѣ има да се касиратъ.

Славейковъ: Азъ си оттеглявамъ своето предложение.

Предсѣдателъ: Желаетъ ли нѣкой да говори? (Никой се не явява.) Предложението гласи, да остане изборътъ висящъ. Приема ли Народ. Събрание да остане висящъ? (Приема.) Който не приема да си дигне ржката. (Малцина дигнаха.)

Докл. Станчовъ: (Чете.) Русчукскій окръгъ, Търстеничка околия, е избранъ Тодоръ Бурмовъ съ 512 гласа на 20 Януарий, потвърденъ отъ старшии стражаръ, който гласи тѣй: „Утвърждавамъ горнето, азъ старшии стражаръ Боянъ.“

Мин. Каравеловъ: Преди да се утвърди този депутатъ, нужно е комисията да донесе свѣдѣние върху тѣзи неправилности, които срѣщамъ въ Русчукската губерния, почти въ всѣка една околия. Това е направилъ единъ чловѣкъ, който съ насъ фигурира въ нашето Събрание, и за когото азъ желая да се намѣри той на друго едно мѣсто, т. е. въ сѣдилището.

Славейковъ: Азъ не можъ да се съглася сг-на депутата отъ „Кулла“; и онѣзи да оставимъ висящи и тѣзи да оставимъ, тогазъ трѣба отъ всичката губерния да останатъ изборитѣ висящи. Ние най-напредъ сѣдихме за единъ протоколъ, който бѣше неизвѣстенъ отъ гдѣ е той, и казахме, че е добъръ; а сега виждаме единъ протоколъ, скрѣпенъ отъ единъ старшии стражаръ, и казваме да остане висящъ. Това не ми се вижда послѣдователно. Ние трѣба да одобримъ изборътъ, а на анкетната комисия да оставимъ да изслѣдува и исчисти тѣзи злоупотрѣбления.

Мин. Каравеловъ: Азъ си оттеглявамъ предложението. Азъ щѣхъ да кажж, че ни единъ изборъ въ тази губерния нѣма безъ передовности, но при всичкитѣ виждаме, че администрацията е агитирала. Истина, че и ние агитирахме, но ние бѣхми частни

хора, които могат да агитиратъ, а администрацията не само че агитира, но е промънявала и протоколитъ: на пр. ония, които се касаятъ до избора на г-на Грекова, както го видяхъ, сж промънени.

Симидовъ: Комисията е гледала тѣзи протоколи, и мисля, че на основание на тѣхъ не може да се касира избора. Но понеже сега виждами, че е подписанъ стражаръ, както докладчикътъ на комисията заяви, то ако се докаже, че администрацията се бъркала въ изборитѣ, тогавъ може да се касира.

Тодоровъ: Имамъ да напомня на г-на Каравелова, да ми не стоваря погрѣшкитѣ, които азъ не зная. Ако той казва, че е агитирала администрацията, то азъ не зная. Напълно зная само, че азъ не съмъ агитиралъ. Азъ не съмъ ималъ предъ видъ да служа на никого, и азъ съмъ издалъ заповѣдъ на администрацията, да не се намѣсва въ изборитѣ. Азъ, впрочемъ, си задържавамъ правото да тегля на сѣдъ всѣкого, който би ма клеветилъ.

Мин. Каравеловъ: Азъ ви казвамъ, че никой не може да ма тегли на сѣдъ за това, що говоря въ Събранието.

Тодоровъ: Азъ не казвамъ това за г-на Каравелова, но за оновова, който ма нападне.

Мин. Каравеловъ: Азъ пакъ казвамъ, като депутатъ, който знае, каква агитация имаше въ Русчукъ отъ страна на администрацията. И за това предлагамъ, или да се касиратъ тѣзи избори, или да се възложи на комисията, да ги изслѣдва.

Докл. Станчовъ: Тѣй като е въпросътъ за правилността или неправилността на тѣзи избори, имамъ да кажа, че Търстеничкитѣ дневници сж напълно редовни, освѣнъ че стои тѣзи забѣлѣжка: „Утвърждавамъ горното азъ старшии стражаръ Боянъ.“ И това се забѣлѣжава, че дневниците отъ 13 и 20 сж подписани отъ една и сѣща рѣка. Сега не зная, да ли това не дава още една неправилностъ въ изборитѣ.

Стамбуловъ: Когато излѣзва, че тѣзи протоколи сж подписани отъ една рѣка и сетѣ ги потвърждава жандармъ, менѣ се чини, че не може да сж законни. Ние сега разискваме, кой депутатъ е избранъ неправилно. Ако видимъ, че сж скрѣпени протоколитѣ отъ жандармъ, а може би и отъ правителствени членъ на сѣдъта като писаръ, тогавъ се съмнявамъ на законността на тѣзи избори. Желая да се касира и да се изслѣдува тази работа. (Гласове: Исчерпанъ.)

Славейковъ: Задържавамъ си правото и при другитѣ протоколи още нѣщо да говоря.

Докл. Станчовъ: За да могатъ г-да депутатитѣ подсѣрѣ да се произнесжтъ върху това, може

сами, ако обичатъ, да поразгледатъ тѣзи подписи на протоколитѣ.

Единъ гласъ: Ние имамъ довѣрие на комисията.

Стефанъ Попповъ: Освѣнъ стражаръ, чини ми се, че е подписалъ и членътъ надзирателъ отъ окръжния сѣдъ.

Докл. Станчовъ: Разбира се, той е подписалъ.

Предсѣдателъ: Желаетъ ли Народ. Събрание да се говори още върху това?

(Гласове: Не желаетъ.)

Славейковъ: Искамъ още подобръ да се освѣтли Събранието върху тази работа. Азъ настоявамъ да не се припознаватъ за незаконни, защото тука други незаконности не виждамъ, а само въ скрѣпяването на протоколитѣ отъ жандарма, за което трѣба да се изискатъ причинитѣ. Депутатитѣ могатъ да иматъ качества като законни депутати. Но понеже се приеха вече нѣкои като висящи, то може, по мое мнѣние, и тѣ да се приематъ, за да се изслѣдва тази работа. А касирането не би било на мѣсто.

Предсѣдателъ: Признава ли Народ. Събрание г-на Т. Бурмова за законно избранъ? (Гласове: Не приема.) Желаетъ ли да го приеме за висящъ депутатъ или да се касира? (Гласове: Висящъ.) (Приема се като висящъ.)

Докл. Станчовъ: (Чете доклада.) Русчукскій окръгъ, Щръкленска околия, избранъ Цанко Филчевъ на 20 Януарий. Числото на избирателитѣ не е показано, на гласоподавателитѣ 832. Получилъ 384 гл. Комисията го намира избранъ съгласно съ закона. Има сѣщата горна забѣлѣжка. Не е показано, колко депутати трѣбало да се избержтъ. Други заявления нѣма. (Приема се.) Сѣщия окръгъ, Тетовска околия: избранъ Евлогий Георгиевъ на 20 Януарий. Числото на избирателитѣ 3744, на гласоподавателитѣ 1456. Получилъ 1413 гл. Комисията прави забѣлѣжка, че като не билъ до сега български подданикъ, не е извѣстно, какъвъ е подданикъ г-нъ Евлогий Георгиевъ. Други заявления нѣма.

Предсѣдателъ: Желаетъ ли Народ. Събрание да говори върху това?

Славейковъ: Азъ мисля, като г-нъ Евлогий Георгиевъ, избранъ депутатъ отъ Тетовската околия, не присѣтствува, за да го попитамъ, и като нѣма кой другъ да заяви въ мѣсто него, за това трѣба да го поканимъ, за да се разгледа въ негово присѣтствие този въпросъ. Желатъ бихъ само провѣркитѣ да не се протакатъ повече. Но този изборъ трѣба да остане до утрѣ, за да можемъ да се обяснимъ.

Предсѣдателъ: Желаетъ ли Нар. Събрание този въпросъ да се остави за утрѣ?

Докл. Станчовъ: Прося извинение отъ Събранието, че една забѣлѣжка съмъ испусналъ, защото бѣше се вече мръкнало. (Чете): Подписитѣ въ протоколитѣ сж подписани съ една ржка. Тука стражаръ не е подписалъ, само сж подписани съ една ржка.

Стамбуловъ: Моля да се сравни, да ли сж тѣзи подписи сжщитѣ, както и въ напрѣдния протоколъ.

Докл. Станчовъ: Не, друга ржка е.

Славейковъ: Азъ мисля, че този въпросъ се вече много повдига, но не се даде никога такава важностъ на него, за да може да развали изборитѣ, защото много пжти и това нѣщо се е случвало. Ако се намиратъ еднакви подписи, то тѣ може би да сж на хора, които съставляватъ бюрото, и които сж учили при единъ учителъ. Но това никога не е достаточнo, за да може да развали важността на единъ изборъ.

Докл. Станчовъ: Колкото за подписитѣ на членовѣтъ въ бюрото, може да се предполага, че били неграмотни, но двата подписа на писаритѣ сж писани отъ една и сжща ржка. Азъ не разбирамъ, какъ се избрали за писари хора, които не знаятъ да пишатъ.

Предсѣдателъ: Желаетъ ли Нар. Събрание да се продължи засѣданието? (Не желаетъ.) Кога да се

съберемъ? (Гласове: Утрѣ). Слѣдователно утрѣ въ 1 часътъ ще се съберемъ. На дневний редъ имамъ провържитѣ.

(Конецъ на 5 ч. и 15 минути.)

Предсѣдателъ: **П. Р. Славейковъ.**

Подпредсѣдатели { **Д-ръ И. Брадиль.**
Н. Сукнаровъ.

Секретари { **Ив. Даневъ**
Хр. Баларевъ
В. П. Золотовъ
К. Коевъ.

Управителъ на стенографическото бюро **А. Безеншекъ.**